

Tuesday, August 06, 2019
9:52 AM

ارتباط با جنس مخالف از منظر اسلام و غرب

محمد پناهی*

چکیده

اسلام برای سالم‌سازی جامعه و تعالی و رشد انسان‌ها و جلوگیری از مفاسد اجتماعی توجه و اهتمام ویژه‌ای به موضوع محرم و نامحرم و ارتباط با جنس مخالف نشان داده است. رسول اکرم ﷺ طبق آیات قرآن و بر اساس فطرت انسانی، آن را طرح‌ریزی و بر مردان و زنان مسلمان ضروری دانسته است که در برابر جنس مخالف خود را حفظ کنند. حریم امن برای هر مسلمان خداشناس و حقیقت‌طلب می‌تواند او را در رسیدن به اهداف والای انسانی و کمال مطلوب به نحو شایسته‌ای یاری کند. متأسفانه با گسترش وسایل ارتباط جمعی و ترویج فرهنگ غربی در کشورهای اسلامی با نظرات جدیدی در نحوه ارتباط با جنس مخالف مواجه می‌شویم. در نحوه ارتباط دو جنس مخالف سه دیدگاه متفاوت وجود دارد: دیدگاه سخت‌گیرانه که ارتباط را جز در موارد ضروری ممنوع می‌داند و دیدگاه سهل‌گرایانه و آزاد که هیچ‌گونه حدودمرزی برای ارتباط قائل نیست و انواع ارتباطات در این دیدگاه آزاد می‌باشد و دیدگاه معتدل که ارتباط را با رعایت چارچوب‌ها و شرعیات جایز می‌داند. هر کدام از دو دیدگاه سخت‌گیرانه و سهل‌گیرانه با اشکالاتی هم چون افزایش انحرافات جنسی، شکل‌گیری عشق‌های مجازی، تنوع‌طلبی و فروپاشی نظام خانوادگی مواجه هستند و آنچه مورد تأیید شرع می‌باشد ارتباط در حد اعتدال است.

کلید واژه‌ها: ارتباط آزاد، انحرافات جنسی، اسلام، نامحرم.

* دانش‌پژوه دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی و استاد جامعه المصطفی العالمیه واحد گرگان.

مقدمه

توسعه شهرنشینی و گسترش مناسبات اجتماعی و اقتصادی موجب شده است که امروزه به خلاف گذشته، زن در عرصه جامعه، حضور گسترده‌ای داشته باشد و به‌طور طبیعی، این حضور در همه اماکن عمومی و خصوصی نظیر کلاس درس و محل کار مشهود است و صرفاً محدود به داشتن رابطه با محارم نمی‌شود. از جمله مسائل مورد بحث در جامعه کنونی، مسئله ارتباط یا به تعبیر بهتر، اختلاط دو جنس مخالف است.

در این باره دیدگاه‌های متفاوت و گاه متضادی مطرح شده که دارای زیرساخت‌های نظری خاص خود هستند. یکی از دیدگاه‌هایی که در دهه‌های اخیر به شدت رواج پیدا کرده و در کشورهای اسلامی رو به گسترش است دیدگاه ارتباط آزاد می‌باشد. مقصود از ارتباط آزاد، برداشتن حدود و مرزها میان دو جنس مخالف است، به‌گونه‌ای که انواع ارتباطات، اعم از دوستی‌ها و تماس‌ها و اختلاط، امری پذیرفته‌شده، تلقی می‌گردد.

این دیدگاه در میان روان‌شناسان هم طرفدارانی دارد، به‌گونه‌ای که ترویج آن باعث گسترش بی‌حدومرز روابط آزاد به خصوص در جوامع غربی گردید. پس از گذشت چند دهه، تحقیقات گویای این واقعیت است که ارتباط آزاد، آثار مخرب فردی و اجتماعی را به بار آورده است از این رو، مسئله ارتباط زن و مرد از مسائل بسیار مهم و مورد ابتلاست که باید دیدگاه اسلام در این زمینه روشن شود. با عنایت به اینکه اسلام دین جامع، جهانی و پاسخگوی نیازهاست و در آموزه‌های خود از مقتضیات زمانه نیز غافل نیست، به‌طور حتم، در این موضوع هم مانند موضوعات دیگر دیدگاه واقع‌بینانه و منصفانه‌ای دارد که برای نسل امروز در عین اینکه سعادت‌آفرین است، راه‌گشا و هدایتگر است.

۱. ارتباط با جنس مخالف

پرهیز از خلوت کردن با نامحرم یکی از راه‌های پیشگیری از بی‌عفتی است، زیرا معمولاً کسی که با زنی خلوت می‌کند به سوی او متمایل می‌شود. در واقع خلوت کردن زمینه به وجود آمدن گناه و فساد است، از این رو در روایات نسبت به آن حساسیت نشان داده شده است و انسان را از واقع شدن در این گونه فضاها منع کرده‌اند. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «فَإِنَّ الرَّجُلَ وَالْمَرْأَةَ إِذَا حُلِّيَا فِي يَتَبَّ كَانَا تَالِيَهُمَا الشَّيْطَانُ»؛ اگر زن و مردی در خانه‌ای باهم خلوت کنند نفر سوم آنها شیطان است. (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۶: ۳۱۰)

امام علی علیه السلام می‌فرمایند: «لَا يَخْلُو بِامْرَأَةٍ رَجُلٌ فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ تَالِيَهُمَا». (نوری، ۱۴۰۸ق، ج ۱۴: ۲۶۵)

در روایتی از رسول مکرم اسلام ﷺ آمده است: «أَنَّ مُوسَى رَأَى إِبْلِيسَ بَاكِئاً إِلَى أَنْ قَالَ قَالَ يَعْني إِبْلِيسَ أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ لَا تَجْلِسُ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ فَإِنَّهُ مِفْتَاحُ كُلِّ سَرٍّ وَلَا تَخْلُونَ بِامْرَأَةٍ غَيْرِ مَحْرَمٍ فَإِنِّي لَسْتُ أَجْعَلُ بَيْنَكُمَا رَسُولًا غَيْرِي» (همان: ۲۶۶)

پیغمبر اکرم ﷺ فرمودند: شیطان به حضرت موسی گفت: ای موسی! با زنی که به تو محرم و یا حلال نیست خلوت مکن (تنها مباش) به خاطر آنکه هیچ مردی با زن نامحرمی خلوت نمی‌کند، مگر اینکه من همراه آن دو هستم (و خودم شخصاً آن دو را برای گناه و رابطه نامشروع تحریک و وسوسه می‌کنم)

رسول اکرم ﷺ می‌فرمایند: کسی که با زن نامحرمی دست بدهد، در روز قیامت در حالی می‌آید که دست‌هایش به گردنش بسته شده است. آن‌گاه دستور می‌رسد او را به جهنم ببرید. (در صورتی که توبه نکرده باشد) (حر عاملی، پیشین: ج ۲۰: ۱۹۸)

پیامبر ﷺ و حضرت علی (ع) به زنان آغاز به سلام می‌کردند. در صحیحی ربعی از امام صادق (ع) آمده است: «روش پیامبر اکرم ﷺ این بوده است که به زن‌ها سلام می‌کردند و آنها جواب وی را می‌دادند و روش امیرالمؤمنین (ع) نیز همین‌گونه بوده است، ولی حضرت امیر (ع) از اینکه به زن‌های جوان سلام کنند، اکراه داشتند و می‌فرمودند: بیم این دارم که صدای او برایم زیبا و خوشایند جلوه کند و اثر منفی آن بیش از اجر و ثوابی باشد که با سلام کردن به دنبال آن هستم» (کلینی، ۱۴۲۹ق، ج ۲: ۶۲۸).

۸۱

معنای این قبیل روایات این است که وقتی زن و مرد نامحرمی در مکانی با یکدیگر خلوت می‌کنند شیطان به وسیله واسطه‌گری برای آن دو پیام‌های نامرئی می‌فرستد و ممکن است هریک از زن و مرد احساس کنند کانال ارتباطی دوطرفه‌ای میان آنها برقرار شده است و از طرف مقابل پیام علاقه و تمایل ارسال می‌گردد. ارسال چنین پیام‌هایی در واقع همان واسطه‌گری، حضور و وسوسه شیطان است که انسان را به فساد و گناه متمایل می‌کند و گناه را برای او لذت‌بخش و شیرین جلوه می‌دهد (اخوی، ۱۳۸۸: ۴۹)

از دیرباز در مورد ارتباط دو جنس مخالف، دیدگاه‌های مختلفی مطرح بوده است که به بیان و نقد دیدگاه‌ها می‌پردازیم.

۲. دیدگاه‌های مختلف در مورد ارتباط زن و مرد

الف) دیدگاه سخت‌گیرانه

مطابق این دیدگاه، هر نوع ارتباط دختر و پسر و زن و مرد جز در صورت ناچاری ممنوع است، زیرا رابطه میان این دو، رابطه آتش و پنبه است. عقل برای دوری از خطر حکم می‌کند که این دو هرچه بیشتر از یکدیگر دور نگه داشته شوند. بر این مبنا، هر نوع ارتباط میان دو جنس مخالف، ممکن است باعث جرقه‌ای شود که کنترل آن در اختیار هیچ‌یک از طرفین نباشد. از این گذشته، تأثیرات منفی شنیدن صدای نامحرم و هر نوع مصاحبت با وی، در روح انسان قابل‌انکار نیست. (نیکزاد، ۱۳۸۳: ۱۱۹)

دیدگاه مذکور در تأیید صحت مدعای خویش، پاره‌ای از روایات را با تف‌سیری خاص نقل می‌کند که از آن جمله است در روایتی از حضرت زهرا علیها السلام آمده است: «خیر للنساء أن لا یرین الرجال ولا یراهن الرجال»؛ برای زنان بهتر است که هیچ مردی را نبینند و هیچ مردی نیز آنها را نبیند. (بروجردی، ۱۳۸۶، ج ۲۵: ۵۶۳)

نقد نظریه

۱. بر اساس فتوای بسیاری از فقها، اصل ارتباط و گفتگو، معاشرت و مصاحبت، سلام و احوال‌پرسی میان زن و مرد با رعایت موازین اسلامی ممنوعیتی ندارد. شهید مطهری روایاتی را که بر منع حضور زنان در جامعه دلالت دارد بر توصیه اخلاقی حمل می‌کند، بدین معنا که زنان و مردان از خطرات ارتباط باهم آگاه شوند.
۲. هرچند به هیچ‌وجه نمی‌توان خطرات ناشی از روابط ناسالم میان دختر و پسر و زن و مرد را دست‌کم تلقی کرد، اما این امر نباید چنان باعث بدبینی گردد که هرگونه ارتباط میان دو جنس مخالف غیرمجاز و ممنوع تلقی شود. شکی نیست که معاشرت و مصاحبت دو جنس مخالف می‌تواند در پاره‌ای از موارد یکی از لغزش‌های بزرگ به حساب آید اما آیا می‌توان به این دلیل حتی با رعایت لازم هرگونه ارتباطی را محکوم کرد. (طهماسبی، ۱۳۹۰: ۲۹)

ب) دیدگاه سهل‌گیرانه و ارتباط آزاد

مقصود از ارتباط آزاد، برداشتن حدود و مرزها میان دو جنس مخالف است، به‌گونه‌ای که انواع ارتباطات، اعم از دوستی‌ها و تماس‌ها و اختلاط، امری پذیرفته‌شده، تلقی می‌گردد. این دیدگاه در میان روان‌شناسان هم طرفدارانی پیدا نموده است و کسانی

مثل فروید، مارکس، راسل و انگلس از قائلین به این نظریه هستند. (زارعی توپخانه، ۱۳۹۰: ۸۴)

نقد نظریه

ارتباط آزاد، دارای آسیب‌های گوناگون فردی، خانوادگی و اجتماعی است که در اینجا به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

یکم) آسیب‌های فردی

۱. انحراف‌های جنسی و اخلاقی

یکی از ویژگی‌های بارز انسان، کمال طلبی و زیاده‌خواهی است که تمام جنبه‌های جسمانی و روحانی را دربر می‌گیرد. کسی که در پی کسب علم و دانش باشد، هیچ‌گاه دست از آن برنمی‌دارد؛ کسی که به دنبال کسب مال است، اگر ثروت قارون را هم در اختیار داشته باشد باز احساس بی‌نیازی نمی‌کند.

مزلو نیز کمال‌گرایی را یکی از فرایندها می‌داند که انسان در پی کسب آن است. انسان اگر درگیر امور مثبت شود تلاش خود را برای کسب کمال در آن سمت و سو به کار می‌برد، ولی اگر در امور منفی باشد به ناچار روزبه‌روز در آن بیشتر فرو می‌رود و اشتیاق او سیری‌ناپذیر خواهد بود.

شاید این آیه شریفه قرآن به این حقیقت اشاره دارد: «بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ» (قیامت: ۵) انسان شک در معاد ندارد بلکه او می‌خواهد (آزاد باشد و بدون ترس از دادگاه قیامت) در تمام عمر، گناه کند.

بنابراین، چنین ارتباطاتی به تدریج افراد را وارد شرایطی می‌سازد که چه‌بسا هیچ‌کدام، خواستار آن نبوده‌اند. گردونه‌ای که گاه رهایی از آن، مستلزم هزینه‌کردن تمام انرژی روانی و جسمانی فرد است و قرار گرفتن در بن‌بستی شدید را در پی دارد. این روند، ممکن است عواقبی را به بار آورد که ضربه‌های جبران‌ناپذیر روحی، جسمی، عاطفی و اجتماعی را به دنبال داشته باشد. عوارضی همچون افسردگی‌ها، خودکشی‌ها، ارتباط‌های نامشروع، بارداری‌های ناخواسته و مانند آن، همه از این روابط ناشی می‌شود. (زارعی توپخانه، پیشین: ۷۶)

امام علی علیه السلام می‌فرماید: «لَوْ زَهَدْتُمْ فِي الشَّهَوَاتِ أَسَلِمْتُمْ مِنَ الْآفَاتِ». (خواند ساری، ۱۳۶۶، ج ۵: ۱۱۴)

هر کس از شهوت‌ها دوری کند، از بلاها ایمن می‌ماند.

۲. شکل‌گیری عشق‌های مجازی

شاید یکی از مهم‌ترین معضلات ارتباط آزاد و دوستی دختر و پسر، شکل‌گیری عشق‌های مجازی (و به تعبیر دیگر، عشق‌های آتشین) و عوارض ناشی از آن است. رشد گرایش روانی، عاطفی و جنسی دو جنس مخالف، غریزی، فطری و اجتناب‌ناپذیر است؛ بنابراین، روابط آزاد اگر به شکل فراگیر ایجاد گردد، کم‌کم منجر به شکل‌گیری روابط عاطفی قوی در بین افراد شده و عوارض گوناگونی را به بار می‌آورد.

تحقیقات نشان می‌دهد یکی از عوامل ایجاد جاذبه میان افراد، مجاورت است؛ یعنی افراد اگر مکرراً در محیط‌های فیزیکی باهم برخورد داشته باشند منجر به جاذبه می‌شود. عامل دیگر، ویژگی‌های قابل‌مشاهده است که جاذبه را به ارمغان می‌آورد. این جاذبه با گذشت زمان و تکرار برخوردها به خصوص هنگامی که با ابراز عواطف مثبت همراه باشد، دل‌بستگی را به بار می‌آورد و آرام‌آرام تبدیل به وابستگی شده، عشق‌های مجازی شکل می‌گیرد و مشکلات فراوانی به وجود می‌آید.

برخی سعی کرده‌اند تبیین‌های قابل‌قبولی برای این امر ارائه نمایند. «ایور موریش» درباره لزوم قانون‌مندی در اعتماد و عواطف می‌گوید: جامعه باید اظهار عواطف را به سامان درآورد و هر فرد، بفهمد که مهار خود و قبول مسئولیت در قبال حالت‌های عاطفی، چقدر اهمیت دارد شاید بتوان عوارض این پدیده را بر درد بی‌درمانی تطبیق داد که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن را از عوارض ارتباط آزاد بین زن و مرد دانسته است و فرمودند: «زنان و مردان (نامحرم) را از هم جدا کنید. اگر چشم‌ها در هم گره بخورد و ملاقات فراوان شود، دردی به وجود خواهد آمد که درمان ندارد».

۳. تنوع‌طلبی و سوءظن نسبت به جنس مخالف

روابط دختر و پسر قبل از ازدواج جدای از آنکه موجب ایجاد عشق حقیقی و پاک نمی‌شود خود خیانتی به عشق مقدس است که سبب تنوع‌طلبی گردیده و انتخاب هم‌سر به ویژه در پسران را مشکل می‌سازد. پسری که قبل از ازدواج با افراد زیادی ارتباط داشته است هنگام ازدواج به هر دختری که نظر کند می‌پندارد او نیز با پسرهای متعددی ارتباط داشته و پاک و عقیف نیست، حال اگر جوانی باتجربه‌های قبل از ازدواج بخواهد کانون عشقی برپا کند و خانواده‌ای تشکیل دهد اولین مشکل بعد از رهایی از ناکامی گذشته و بدنامی آرامش روانی بربادرفته و دل‌گمشده‌ه او است، چگونه می‌تواند آثار ناکامی گذشته را محو کند و محدودیت آینده را پذیرا باشد و حرمت چشم و دل را در زندگی زناشویی محترم دارد. (مقیمی حاجی، ۱۳۸۰: ۴۵)

۴. وابستگی

با شکل‌گیری روابط عاطفی بین دختر و پسر و افزایش تدریج آن زمینه وابستگی آنها به یکدیگر و تشدید آن فراهم می‌شود نیاز به محبت و ورزیدن و مورد محبت واقع شدن در دوران جوانی به اوج خود می‌رسد و به شکل خودکار دختر و پسر در این کانال قرار می‌گیرند. این وابستگی آفت بزرگی برای تمرکز حواس می‌شود. هر کدام از آنها در تمام اوقات شبانه‌روز حتی در کلاس درس در فکر طرف مقابل است. هم‌چنین وابستگی مانع‌گزینش صحیح و دقیق برای شریک آینده زندگی می‌شود و از آنجا که شخص به فردی خاص وابسته شده تمام نیکی‌ها خوبی‌ها زیبایی‌ها و... را در فرد مورد علاقه خود می‌بیند و دیگر توان مشاهده عیوب احتمالی او را ندارد. (احمدی، ۱۳۸۶: ۳۱)

۵. آسیب‌های معنوی

در قرآن کریم و روایات رسیده از اهل بیت علیهم‌السلام دو سستی دختر و پسر، ممنوع شده است و برای غوطه‌ور شدن در غریزه جنسی، آفت‌های دنیوی و اخروی فراوانی ذکر گردیده است.

قرآن کریم به مردان و زنان تأکید می‌کند که نباید دو ست پنهانی و نام‌شروع گیرند:

«وَلَا مَتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ...»؛ (زنان) دوست گیران پنهانی نباشند. (نساء: ۲۵)

«وَلَا مَتَّخِذِي أَخْدَانٍ» (مائده: ۵) (مردان) زنان را در پنهانی دوست خود نگیرند.

برخی روایات مستقیماً عوارض ارتباط آزاد را بازگو نموده و نتیجه این روابط را درد بی‌درمان می‌دانند. برخی دیگر از روایات، بر دوری‌گزیدن از شهوت‌رانی تأکید کرده‌اند که روابط آزاد زن و مرد یکی از مصادیق شهوت‌رانی می‌باشد.

بر اساس این دسته روایات، شهوت، دل را از محبت خدا خالی می‌کند. شهوت، قاتل انسان، گذرگاه شیطان، سرسخت‌ترین دشمنان، فاسدکننده دین و بیمارکننده عقل است و افسوس در قیامت را به دنبال دارد و ترک آن، ضمانت بهشت را در پی دارد و اگر کسی که عقلش بر شهوتش غلبه کند، برتر از ملائکه می‌گردد و کسی که شهوتش بر عقلش غلبه کند از چارپایان پست‌تر خواهد شد.

۶. از دست دادن سرمایه زندگی

بسیاری از این دوستی‌ها و ارتباط‌های نامناسب و نام‌شروع باعث می‌شود که در اثر غفلت و سادگی و بی‌تجربگی دختر و نیرنگ و فریب پسر این دختر خانم سرمایه زندگی که همان عفت اوست را از دست بدهد و این مسئله در جامعه رو به افزایش است که یکی از عوامل خودکشی و فرار از منزل از دست دادن سرمایه زندگی است که آن هم نتیجه این دوستی‌ها است. (طهماسبی، پیشین: ۵۷)

۷. افزایش آسیب‌های روحی روانی

از آنجاکه در شرایط فعلی، روابط دختر و پسر با هنجارها و سنت‌های دینی و اخلاقی جامعه ناسازگار است، افراد در صورت داشتن چنین روابطی، احساس گناه و پشیمانی خواهند داشت. ترس از افشای رابطه نیز سلامت روانی افراد را آسیب می‌زند. اصطکاک و تعارض جوانان و والدین، همچنین نهادهای کنترل‌کننده و انتظامی، فضای تنش‌آمیزی را در جامعه ایجاد می‌کند. (کرمی، ۱۳۸۷: ۳)

در نتیجه گیری از سازمان ملی جوانان که از جوانان ۱۴ تا ۲۹ ساله مراکز استان‌های کشور انجام‌گرفته است می‌خوانیم: مشکلات مربوط به سلامت روانی در شمار جدی‌ترین مسائل جوانان ایران است و نیازمند آن هستیم که پژوهش‌های کاربردی به منظور کشف راه‌حل‌های این معضل اساسی صورت گیرد. (جوان، ۱۳۸۷: ۲۰۵)

بخشی از اضطراب‌های روانی در روابط دختر و پسر، معلول ماهیت این روابط است. از آنجا که در روابط دختر و پسر، دو طرف در برابر یکدیگر تعهدی ندارند، ترس از پایان یافتن رابطه و یا خیانت طرف مقابل به نگرانی‌ها و اضطراب‌ها دامن می‌زند. از آنجا که اکثر این روابط به ازدواج منتهی نمی‌شود، اضطراب روانی افراد به خصوص دختران از فاش شدن روابطشان ابعاد دیگری می‌یابد. بی‌اعتمادی به هم سر نیز در صورتی که طرف مقابل از روابط پیش از ازدواج او آگاهی داشته باشد، بخشی از آسیب‌های روانی این‌گونه روابط دختر و پسر است. (پاک‌نیا، ۱۳۸۵: ۴۰)

دوم) آسیب‌های خانوادگی

۱. ازدواج‌های ناموفق

از آن‌سو که دوستی دختر و پسر غالباً بر اساس جاذبه‌های ظاهری شکل می‌گیرد، شرط اساسی یک ازدواج موفق، یعنی رعایت معیارهای همسان همسری، لحاظ نشده است. در نتیجه، میزان موفقیت کاهش خواهد یافت. در آموزه‌های دینی هم وارد شده است که هرگاه مردی با زنی به خاطر زیبایی یا دارایی‌اش ازدواج کند، به همان (زیبایی و دارایی) واگذار می‌شود و هرگاه به خاطر دینش با او ازدواج کند، خداوند، زیبایی و دارایی را نیز روزی‌اش می‌کند.

از سوی دیگر، ارتباط عاطفی دو جنس، باعث وابستگی طرفینی شده، نقص‌ها دیده نمی‌شود. روایت مشهوری از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است که می‌فرماید: «دوست داشتن چیزی از سان را کور و کر می‌کند». وقتی هیجانات فروکش کند، نقص‌ها خود را نشان داده، باعث کاهش رضایت‌مندی زناشویی و اختلاف خانوادگی می‌شود. از این‌رو، آنچه برای شکل‌گیری یک ازدواج موفق لازم است دوست داشتن به تنهایی نیست، بلکه رعایت

مشابهت‌ها و هم‌سطح بودن، شرطی ضروری است. به همین دلیل است که طبق برخی از تحقیقات در آمریکا، از هر ۱۰۰ ازدواج عشقی، ۹۳ مورد آن با شکست دردناک عشقی روبه‌رو شده‌اند و در فرانسه، عمر متوسط هر ازدواج عشقی، سه ماه و نیم بوده است. یک بررسی در آمریکا و سوئد نشان داده است که میزان طلاق در میان افرادی که قبلاً دوره هم‌خانگی و دوستی را گذرانده‌اند ۸۰٪ بیشتر از میزان طلاق در میان کسانی است که چنین تجربه‌ای نداشته‌اند.

دیگر اینکه ازدواج، یک تعهد است که مشتمل بر پذیرش مسئولیت و حقوق متقابل است. روابط بین دو دوست، متفاوت از روابط حاکم بین دو زوج است. روابط دوستانه، نیاز به تبدیل به ارتباط زن و شوهری دارد، ولی عمده‌تاً این فرایند بسیار کم اتفاق می‌افتد. از این‌رو، ازدواج بدون معیارهای اساسی شکل می‌گیرد. ازدواج‌های احساسی شکل و رنگ کودکان دارند. کودکان زود تصمیم می‌گیرند، زود قهر می‌کنند، بهانه‌گیرند و بدون طرح و نقشه کار می‌کنند. علاوه بر این، تصورات رؤیایی از اطرافیان و فیلم‌ها، در ما نیازی ایجاد می‌کنند که ما در زندگی پس از ازدواج، به جای تجربه واقعیت‌ها، به دنبال خیالات و اوهام می‌گردیم و چون آنها را نمی‌یابیم، خود و همسرمان را مقصر دانسته، سلامت ازدواجمان را نیز به خطر می‌اندازیم.

۲. فروپاشی نهاد خانواده

رواج دو سستی بین دختر و پسر از طرفی، باعث می‌شود جوانان کمتر به فکر ازدواج بیفتند زیرا بر اساس منطق مبادله، هنگامی که افراد به راحتی و با صرف هزینه اندک، امکان نیل به اهداف مورد نظر خویش به صورت پیاپی را داشته باشند و بتوانند از این طریق خود را ارضا کنند، به طور قطع، انگیزه زیادی برای استمرار این وضعیت و طرد شیوه‌های جایگزین (همچون ازدواج) که در مقایسه، از ارزش تعاملی کمتری برخوردارند، خواهند داشت و از سوی دیگر، ممکن است بسیاری از ازدواج‌های صحیح با این‌گونه روابط آزاد در خانواده، کم‌کم متلاشی شوند، چرا که ادامه چنین وضعی با توجه به جاذبه روابط بین دو جنس، زمینه مساعدی را برای زوال تدریجی موقعیت خانواده در سطح کلان و بروز تنش، اختلاف، سوء معاشرت، خیانت، طلاق و تجدید فرآش‌های مکرر در سطح خرد، پدید می‌آورد؛ تحقیقات میدانی هم این مطلب را تأیید می‌کند.

یک مطالعه تطبیقی که در ۶۶ کشور جهان صورت گرفته، نشان می‌دهد هرچه در جامعه، زنان بیشتر با مردان مرتبط باشند، میزان طلاق بالاتر است. آموزه‌های دینی هم به این مطلب اشاره دارد که رو آوردن به فحشا آفت بنیان خانواده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «زنا وارد خانه‌ای نمی‌شود، مگر اینکه آن را ویران می‌سازد». همچنین خروج زوجین از روابط مشروع را موجب خیانت و تعدی طرف مقابل دانسته و زمینه بروز این رفتارها را در افرادی که والدین آنها آلوده شده‌اند، بیشتر می‌داند.

۳. کاهش لذت جنسی

گرچه ارتباطات آزاد، عطش روانی-جنسی را روزافزون می‌نماید، ولی استمرار این وضعیت و تجربه مکرر محرک‌های جنسی، آستانه حسی را بالا برده، لذت جنسی واقعی را به مرور کاهش می‌دهد. تحقیقات نشان می‌دهند هنگامی که مردان عکس‌های زنان بسیار زیبا را می‌بینند، همسران مورد علاقه خود را با جذابیت کمتری مورد ارزیابی قرار می‌دهند.

مشاهده مستمر زیبایی‌های زنان باعث افزایش آستانه ادراکی مردان شده، در نتیجه، مرد به محرک‌های درون خانواده دیرتر پاسخ می‌دهد. مطالعات علمی نشان می‌دهد هر چه زنان در انظار عمومی بیشتر حاضر می‌شوند، در آمیزش سرد مزاج‌ترند. از طرفی، جلوه‌گری زنان، آستانه ادراکی مردان را تغییر داده، درک آنها را از زیبایی زنان کمتر می‌نماید. از این رو، متخصصان مامایی و زنان به خاطر سروکار داشتن با اعضای جنسی، زودتر با ارگاسم وداع می‌کنند. از بین رفتن لذت جنسی، آثار مخربی را در روابط بین همسران ایجاد می‌کند و زمینه ناسازگاری را فراهم می‌آورد در آموزه‌های دینی، رو آوردن به فحشا به منزله زایل‌کننده لذت جنسی دانسته شده است. پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «خود را به زنا نیالایید که خداوند لذت همسران را از درون شما می‌زداید».

۴. محرومیت از ازدواج پاک

هر انسانی در سرشت و نهاد خویش، به دنبال پاکی و نجابت است. دخترانی که در پی روابط آلوده هستند، در حقیقت، پشت پا به سرنوشت خود زنده‌اند و این امر، باعث می‌شود که آنان به جرم آلودگی به این روابط، شرایط ازدواج پاک را از دست بدهند و اگر به وسیله این‌گونه روابط ناسالم، در ازدواج پسران نیز تأخیر ایجاد شود. دختران بیش از پسران، در معرض این آسیب قرار می‌گیرند. روابط دختر و پسر، بیش از آنکه مقید باشد، تهدیدکننده نهاد خانواده در جامعه به شمار می‌آید، با نگاهی به آمار می‌توان دید که آمار طلاق در بین کسانی که قبل از ازدواج، ارتباط‌های دوستانه داشته‌اند، بالاتر است. از طرفی آشنایی و ارتباط دختر و پسر در محیط اجتماع، بیشتر از آنکه معرفت‌ساز باشد، فروزنده هوس‌ها و معرفت‌سوز است.

عمدتاً دیده می‌شود فرد آن گونه که هست، خود را نشان نمی‌دهد یا به سبب محبت و عشقی که ایجاد شده نمی‌تواند عیوب طرف مقابل و جوانب مختلف قضیه را بسنجد

بیشتر رفتارها در آشنایی‌های خیابانی به شکل تصنعی ابراز می‌شود. (کریم‌خانی، ۱۳۸۷: ۴۴)

سوم) آسیب‌های اجتماعی

۱. خشونت‌های جنسی ضد زنان

افزایش روابط جنسی نامشروع، آبستنی‌های ناخواسته و فرزندان بی‌خانمان، افزایش غیرقابل کنترل سقط‌جنین، افزایش خانواده‌های تک‌والدینی، گسترش بیماری‌های مقاربتی (مثل ایدز)، خودکشی، جنایت، مواد مخدر، پدیده شوم روسپی‌گری و گسترش انحراف‌هایی مثل هم‌جنس‌بازی، از عوارض بی‌واسطه و با واسطه این ارتباط‌های نادرست به شمار می‌آیند. (علیزاده، ۱۳۸۵: ۶۹)

پس از سال ۱۹۵۰ میلادی، میزان خودکشی، جنایت و آدم‌کشی جوانان آمریکایی، ۳۰٪ افزایش داشته و اعتیاد به مواد مخدر شیوع پیدا کرده است. اکثر این افراد در خانواده‌های طلاق بزرگ‌شده‌اند. از طرفی، نرخ طلاق در خانواده‌هایی که هم‌خانگی و ارتباط آزاد پیش از ازدواج، داشته‌اند بیشتر است. تحقیقی در انگلیس نشان داده است: از هر شش زن مورد مطالعه در لندن، دو تن مورد تهاجم جنسی قرار گرفته بودند.

۴۴٪ معتادان نیز از سرپرستی خوب والدین محروم بودند. ۷۰٪ از افرادی که گرفتار آسیب‌های اجتماعی می‌شوند، کودکان طلاق هستند. ۹۶٪ درصد مجرمان خطرناک و ۷۰٪ از بیماران روانی، افراد کز خوی و جامعه ستیز، عموماً از خانواده‌هایی هستند که به نحوی دچار آسیب و لطمه شده‌اند.

در آمریکا هر سال بیش از یک میلیون نوجوان از خانه‌های خود فرار می‌کنند و نیمی از آنها را دختران جوان تشکیل می‌دهند که در خدمت دزدی، معامله مواد مخدر، رواج فحشا درآمده یا به خودفروشی مشغول می‌گردند. (زارعی توپخانه، پیشین: ۸۹)

۲. نهادینه شدن روابط دختر و پسر رقیبی برای خانواده

بدیهی است با گسترش و تداوم الگوی موجود در روابط دختر و پسر و همراهی ساختارهای سازگار با آن، به تدریج این‌گونه روابط فراگیر شده، به دلیل مقبولیت عمومی، زمینه‌های ناهنجار دانستن آن از بین می‌رود. بدین ترتیب داشتن چنین روابطی افزایش می‌یابد و انگیزه تشکیل ازدواج کاهش خواهد یافت. در واقع روابط دختر و پسر، رقیبی برای خانواده خواهند بود و یا به تعبیر «کاستلز»، اشکال جدید خانواده را رقم خواهند زد (پاک نیا، ۱۳۸۵: ۴۰).

ج) ارتباط در حد اعتدال

از دیدگاه اسلام، ارتباط میان زن و مرد فی‌نفسه ممنوعیتی ندارد. طبیعی است در جامعه‌ای که معمولاً نیمی از آن را جنس مرد و نیمی دیگر را جنس زن تشکیل می‌دهد، چاره‌ای جز ارتباط دو جنس مخالف با همدیگر نیست. به تعبیر دیگر، اجتماع مجموعه‌ای از زنان و مردان است و قابل تقسیم به جامعه مردان و جامعه زنان نیست.

بر حسب دیدگاه اسلام، زن و مرد باید با نگاه به شخصیت انسانی هم که به طور قطع در روابطی سالم خود را نشان می‌دهد، در تعاملات اجتماعی حضور یابند.

عایقی مفید و مؤثر به نام هویت انسانی وجود دارد که سبب ایجاد جریان‌های سالم و آسیب‌ناپذیر در روابط میان زن و مرد می‌شود. بر این مبنای مرد باید در زیر ساخت‌های فکری خویش، تصویر درستی از زن به عنوان یک شخصیت ارجمند، پاک، باکرامت و با حرمت داشته باشد و زن نیز باید در رو ساخت‌های رفتاری‌اش که وجوه ارتباطی او را در پوشش، گفتار و حرکات نمایان می‌کند، حرمت و کرامت زن بودن خود را نشان دهد. این تنها طریقی است که زن می‌تواند مقام و موقعیت خویش را در برابر مرد حفظ نماید. زن هراندازه متین‌تر، باوقارتر و عقیف‌تر رفتار کند و خود را در معرض نمایش برای مرد قرار ندهد، بر حرمت و کرامتش افزوده می‌شود.

از دیدگاه اسلام، روابط زن و مرد نامحرم نباید به‌گونه‌ای باشد که تمتعات جنسی در آن سهمی داشته باشد، زیرا تمتعات جنسی، منحصراً در چارچوب زندگی زناشویی مجاز است و کشاندن آن از محیط خانه به اجتماع، موجب تضعیف فعالیت‌های اجتماعی می‌شود و در کنار عوامل دیگر، در کاهش آمار ازدواج تأثیر مستقیم و بسزایی دارد، زیرا ازدواج، مانعی برای لذت‌جویی‌های نامحدود و آزاد محسوب می‌شود.

معاشرت‌های آزاد و بی‌بندوباری، ازدواج را به صورت یک تکلیف و محدودیت درمی‌آورد که باید آن را با توصیه‌های اخلاقی یا احیاناً با اعمال زور بر جوانان تحمیل کرد. تفاوت جامعه‌ای که روابط جنسی میان زن و مرد را به محیط خانوادگی و در قالب ازدواج مشروع و قانونی محدود می‌کند، با اجتماعی که روابط آزاد در آن مجاز است، این است که ازدواج در اجتماع اول پایان انتظار و محرومیت و در اجتماع دوم، آغاز محرومیت و محدودیت است.

در سیستم روابط آزاد جنسی، پیمان ازدواج به دوران آزادی دختر و پسر خاتمه می‌دهد و آن‌ها را ملزم می‌سازد که به یکدیگر وفادار باشند، اما در سیستم اسلامی، ازدواج به محرومیت و انتظار آنان پایان می‌دهد.

همچنین در سیستم روابط آزاد جنسی، همان تعداد ازدواجی هم که صورت می‌گیرد، در بسیاری از موارد به طلاق منجر می‌شود، زیرا در روابط هرز، با وجود آن همه اظهار دلدادگی و عشق، عقبه سالم و پاکی برای ازدواج یافت نمی‌شود و دختر و پسر در این

نوع روابط دوستانه، لایه‌های انسانی و حرمت برانگیز خود را شناسایی نکرده‌اند و تعامل فکری و روحی، نقشی در انتخاب آن‌ها نداشته است بلکه صرفاً جذابیت‌های بصری و لذت‌جویی‌های شهوانی در انتخاب آن‌ها دخیل بوده است.

بنابراین، اسلام دیدگاهی برخلاف دیدگاه‌های پیشین ارائه داده و معتقد است که اعتدال در روابط زن و مرد آن است که از هرگونه افراط و تفریط پرهیز شود؛ یعنی نه چنان سخت‌گیرانه و تنگ‌نظرانه برخورد شود که در نگاه عرف و عقلا به هیچ‌وجه قابل عمل نباشد و نه چنان سهل‌گیرانه نظر داده شود که باعث پیامدهای ناگوار و منفی شود. معیار و میزان، ارتباط درست و سالم با حفظ همه حریم‌هاست. اسلام دین فطرت است. فطرت، مبتنی بر اعتدال است و از افراط و تفریط گریزان است. اسلام در مسئله ارتباط دختر و پسر یا زن و مرد، نه آن چنان سخت‌گیرانه نظر می‌دهد که هرگونه ارتباط گفتاری، دیداری و شنیداری را ممنوع کند و نه آنچنان ولنگارانه و تساهل‌مآبانه نظر می‌دهد که هرگونه ضابطه و حریمی را در ارتباط با دو جنس مخالف غیر محارم، بی‌اعتبار اعلام کند. (بهداروند، ۱۳۸۸: ۴۶)

اسلام در بُعد اجتماعی روابط آزاد هم سخن گفته، بحث اشاعه فحشا را مطرح نموده است و مسلمانان را از انجام آن بر حذر می‌دارد و برای عاملان آن، عذابی دردناک وعده می‌دهد. قرآن کریم می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»؛ کسانی که دوست دارند زشتی‌ها در میان مردم با ایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت است. (نور: ۱۹)

حفظ حریم در روابط با نامحرم یکی از عوامل مؤثری است که زمینه بروز انحرافات مربوط به اخلاق جنسی را کاهش می‌دهد.

خداوند متعال در قرآن کریم مؤمنان را به رعایت حریم هم‌سران پیامبر ﷺ فراخوانده و آن را باعث طهارت بیشتر دل‌های آنان می‌داند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا... وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ»؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید... و هرگاه از آنان (زنان پیامبر) چیزی خواستید، از پس پرده طلب کنید، این کار برای پاکی دل‌های شما و آنها بهتر است. (احزاب: ۵۳)

پس حفظ حریم، اختصاص به افراد مجرد و یا اغراض هوسبازانه... ندارد و لازم است که در هر شرایطی، حریم زن و مرد حفظ شده و با وجود دشواری، به طور کامل رعایت شود، همچنان که دختران شعیب رضی الله عنهن که به جهت سالخورده بودن پدر ناچار بودند وظایف او را انجام دهند و گوسفندان را به چرا ببرند، با مشاهده مردانی که اطراف چاه آب حلقه‌زده بودند، از حضور در آن موقعیت پرهیز می‌کردند و اندکی دورتر از چاه به انتظار می‌ایستادند و گوسفندان تشنه خود را از رفتن به کنار چاه یا اختلاط با سایر

گو سفندان بازمی‌داشتند. آنان در جواب موسی علیه السلام که دلیل این موضوع را از ایشان رسیده بود، اظهار داشتند: «لَا نَسْقِي حَتَّىٰ صَدَرَ الرَّعَاءِ»؛ گفتند ما (به چهارپایان خود) آب نمی‌دهیم تا آنکه چوپانان بازگردند. (قصص: ۲۳)

آنان با وجود گرمی هوا و سختی مهار گوسفندان و اتلاف وقت زیاد، ترجیح می‌دادند پاسدار عفت خود بوده و از نزدیک شدن به مردان بهره‌برند. در این باره پیامبر صلی الله علیه و آله در مورد عدم اختلاط زن و مرد می‌فرمایند: در موقع خروج از مسجد اجازه دهند اول زن‌ها خارج شوند بعد مردها چراکه ریشه همه فتنه‌ها از اختلاط است.

نتیجه

دیدگاه ارتباط آزاد در یک بستر تاریخی-فرهنگی خاص به وجود آمده که قابل تطبیق به فرهنگ دینی ما نیست، چون آموزه‌های دینی برای ارضای عاطفی - جنسی بین زن و مرد راه کارهای مقبول دارد.

گذشت زمان و آمارها، بطالان چنین نظریه را گواهی می‌دهد. بر اساس شواهد موجود، نیاز عاطفی - جنسی انسان نه تنها با چنین روابطی تأمین نمی‌شود، بلکه خود مشکل‌آفرین است. ارتباط آزاد آثار مخرب فردی، مثل انحرافات جنسی-اخلاقی، شکل‌گیری عشق‌های آتشین (که خود می‌تواند به اختلالاتی نظیر افسردگی و اضطراب منجر شود)، آسیب‌های تحصیلی، شغلی و صدمات معنوی فراوان را به دنبال دارد. همچنین آثار مخرب خانوادگی، مثل شکل‌گیری ازدواج‌های ناموفق، سستی بنیان خانواده و کاهش لذت جنسی را در پی دارد.

در بعد اجتماعی نیز آثار بی‌شماری را می‌توان نام برد. خشونت ضد زنان، آبستنی‌های ناخواسته و فرزندان بی‌خانمان، افزایش غیرقابل کنترل سقط‌جنین، افزایش خانواده‌های تک‌والدینی، گسترش بیماری‌های مقاربتی (مثل ایدز)، خودکشی، جنایت، مواد مخدر، پدیده شوم روسپی‌گری و گسترش روزافزون انحراف‌هایی مثل هم‌جنس‌بازی، از عوارض بی‌واسطه و باواسطه ارتباط آزاد به شمار می‌آیند. از این رو، این نظریه با اشکالات جدی روبه‌روست و توصیه ما عمل بر اساس دستورات اسلام است؛ یعنی تقویت حریم و مرزها بین زنان و مردان، تبیین عوارض ارتباط آزاد، تقویت اعتقادات مذهبی، ترویج ازدواج آسان و فراهم کردن زمینه‌های ازدواج برای جوانان، فرهنگ‌سازی برای برداشتن آداب غیرضروری ازدواج، ضابطه‌مند کردن ازدواج موقت و انجام آن در شرایط ضروری و در صورت عدم توانایی، به کارگیری راه‌کارهای لازم برای کنترل گزینه جنسی و ارضای عاطفی و حفظ عفت و پاک‌دامنی تا زمان ازدواج.

منابع و مآخذ:

- قرآن کریم
- احمدی، محمدرضا (۱۳۸۶). *روابط دختر و پسر*، ج ۳، قم: نشر معارف.
 - اخوی، رضا (۱۳۸۸). *زلزال عفت*، ج ۱، قم: بهار دل‌ها.
 - اسد علیزاده، اکبر (۱۳۸۵). *صحبت کردن و ارتباط با نامحرم*، نشریه میلغان، ش ۷۹.
 - آقابابائی، حسین و ربیحانه موسوی (۱۳۹۱). *پیشگیری از بزه‌دیدگی زنان از منظر آموزه‌های اسلام و چالش‌های فرارو*، نشریه آموزه‌های حقوق کیفری، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ش ۴.
 - بروجردی، آقا حسین (۱۳۸۶). *جامع الأحادیث شیعیه (للبروجردی)*، ج ۱، تهران: انتشارات فرهنگ سبز.
 - بهداروند، محمد مهدی (۱۳۸۸). *سروری بر موضوع اختلاط زن و مرد در نگاه اسلام*، نشریه پیام زن، ش ۲۰۶.
 - پاک‌نیا، عبدالکریم (۱۳۸۵). *معاشرت با نامحرم از نگاه نبوی*، نشریه فرهنگ کوثر، ش ۶۸.
 - جوان، عبدالله (۱۳۸۷). *بررسی روابط دختر و پسر در ایران و راهکارهای اصلاحی آن*، ج ۱، قم: دفتر عقل.
 - حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۱۴ق). *هدایة الأئمة إلى أحكام الأئمة*، ج ۱، مشهد: انتشارات آستان قدس.
 - _____ (۱۴۰۹ق). *وسائل الشیعه*، ج ۱، قم: موسسه آل‌البتیت علیه‌السلام.
 - خوانساری، آقا جمال، محمد بن حسین (۱۳۶۶). *شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم*، ج ۴، تهران: دانشگاه تهران.
 - زارعی توپخانه، محمد (۱۳۹۰). *روابط آزاد زن و مرد از دیدگاه آموزه‌های دینی و روان‌شناسی*، نشریه معرفت، ش ۱۵۳.
 - طهماسبی، احمد (۱۳۹۰). *روابط دختر و پسر*، ج ۴، قم: انتشارات یاقوت.
 - کریمی، محمد تقی (۱۳۸۷). *سبک‌های زندگی مؤثرترین عامل برافزایش روابط دختر و پسر*، نشریه حوراء، ش ۲۸.
 - کریم‌خانی، حمزه (۱۳۸۷). *تحلیلی بر روابط دختر و پسر*، ج ۱، قم: عطر یاس.

- کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۴۲۹ق)، کافی (ط-دارالحدیث)، ج ۱، قم: دارالحدیث.
- مقیمی حاجی، ابوالقاسم (۱۳۸۰)، جوانان و روابط، ج ۱، قم: مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه.
- نوری، حسین بن محمدتقی (۱۴۰۸ق)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، قم: موسسه آل البيت علیهم‌السلام.
- نیکزاد، عباس (۱۳۸۳)، روابط زن و مرد از دیدگاه اسلام: ترویج، تعطیل، تعدیل، نشریه مطالعات راهبردی زنان، ش ۲۵.